

Ομάδα Σημείο Μηδέν

«Περιμένοντας τον Γκοντό»... πάνω στα ερείπια του κόσμου

Ερριέτα Μπελέκου

31/10/2018

Ο σκηνοθέτης Σάββας Στρούμπος και οι ηθοποιοί της Ομάδας Σημείο Μηδέν, “ανοίγουν τις πόρτες από τον γαλαξία του μπεκετικού κόσμου” και μιλούν για το «Περιμένοντας τον Γκοντό» που επιστρέφει στο Νέο Χώρο του Θεάτρου Άττις.

Η πολύ αξιόλογη Ομάδα “Σημείο Μηδέν”, παρουσιάζει εκ νέου το εμβληματικό έργο του Σάμουελ Μπέκετ, «Περιμένοντας τον Γκοντό», μετά την επιτυχημένη ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου παραστάσεων την περασμένη Άνοιξη. Όπως αναφέρει ο σκηνοθέτης, Σάββας Στρούμπος, λίγο πριν την πρεμιέρα, η αναμέτρηση με το γεμάτο αγωνία και χιλιάδες ερωτηματικά κείμενο του κορυφαίου Ιρλανδού συγγραφέα «οδηγεί σε ένα σπάνιο περιπετειώδες και δημιουργικό ταξίδι”.

Οι νέοι και ταλαντούχοι ηθοποιοί Έλλη Ιγγλίζ, Έβελυν Ασουάντ, Κωνσταντίνος Γώγουλος και Χρήστος Κοντογεώργης, μας μίλησαν για τα ποικίλα ζητήματα που εγείρει ο «Γκοντό», τα πρόσωπα του έργου που βαδίζουν πάνω στα ερείπια του κόσμου και της ιστορίας, την ερευνητική δουλειά της ομάδας, καθώς και την διαδικασία εκπαίδευσης του “ηθοποιού-μαχητή που δεν τα παρατάει, που βρίσκεται πάνω στη σκηνή για να παλέψει και να εμπνεύσει”. Οι ίδιοι, κατέθεσαν ενδιαφέρουσες απόψεις σχετικά με την κωμικό- τραγική διάσταση της ανθρώπινης φύσης, την κατάσταση της αναμονής και την έντονη επιθυμία επανεκκίνησης της ζωής: το «τίποτα» αλλά και το «περιμένοντας».

Από την 1^η Νοεμβρίου, παρουσιάζετε ξανά το «Περιμένοντας τον Γκοντό» στο Νέο Χώρο του Θεάτρου Άττις. Πείτε μας, αρχικά, γιατί επιλέξατε το συγκεκριμένο έργο στην πρώτη σας σκηνική απόπειρα να εισέλθετε στο μπεκετικό σύμπαν;

Σάββας Στρούμπος: Δεν μπορώ να πω ότι η επιλογή του έργου έγινε για κάποιον συγκεκριμένο λόγο, επικαιρικό, καλλιτεχνικό ή άλλο. Πολλές

φορές είναι το ένστικτο που μας οδηγεί στο να συνδεθούμε με ένα έργο και να θελήσουμε να αναμετρηθούμε μαζί του. Ωστόσο, ήδη από την περίοδο που δουλεύαμε πάνω στο «Τρωάς» του Δημητριάδη, κατά τη διάρκεια των προβών αναφερόμουν διαρκώς στον «Γκοντό». Σήμερα, σχεδόν δυο χρόνια μετά τις πρόβες του «Τρωάς», που προετοιμαζόμαστε για τον 2^ο κύκλο παραστάσεων, πιστεύω πως πρόκειται για έργο γεμάτο αγωνία και χιλιάδες ερωτηματικά.

Στην πρόβα πιάνω τον εαυτό μου να μην βολεύομαι ούτε στιγμή, έχω ανάγκη να βασανίζω συνέχεια τη δομή και τους ρυθμούς της παράστασης, προσπαθώντας μαζί με τους ηθοποιούς της ομάδας να αναπτύσσουμε όσο γίνεται περισσότερες τις διαστάσεις του υλικού, να ανοίγουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πόρτες από τον γαλαξία του μπεκκετικού κόσμου. Η αναμέτρηση με τον «Γκοντό» μας οδηγεί σε ένα σπάνιο περιπετειώδες και δημιουργικό ταξίδι.

Ποια ερωτήματα σας απασχόλησαν δουλεύοντας το «Περιμένοντας τον Γκοντό» και πάνω σε ποιους βασικούς άξονες κινήθηκε η έρευνα και κατ' επέκταση, η παράστασή σας;

Κωνσταντίνος Γώγουλος: Κεντρικό ζήτημα που αναδείχθηκε στην έρευνά μας σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, είναι η μελέτη της λειτουργίας του συμπλέγματος που δημιουργείται από το τρίπτυχο: επιθυμία για ζωή – δομική αστοχία του ανθρώπου – συνύπαρξη (σε όλες της μορφές της). Επίσης λάβαμε υπόψη ότι το έργο γράφτηκε αλλά και διαδραματίζεται σε μια οριακή συνθήκη της ιστορίας. Μια συνθήκη που μας τοποθετεί στα ερείπια του κόσμου και της ιστορίας και μας αναγκάζει να έρθουμε σε επαφή και να συνομιλήσουμε απευθείας με το χάος. Όλη η παραπάνω εργασία έγινε χωρίς το φίλτρο κάποιας ηθικής και της ανάγκης να κυριαρχήσουμε πάνω στο έργο. Έτσι μας δόθηκε η δυνατότητα, πέρα από το όποιο καλό και κακό, να εξερευνήσουμε όλη την κωμικό- τραγική διάσταση της ανθρώπινης κατάστασης.

Το εμβληματικό και ανοιχτό σε πολλαπλές ερμηνείες έργο του Μπέκετ, γράφτηκε σε μία ζοφερή περίοδο, στα ερείπια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πού τοποθετείται ο δικός σας «Γκοντό», και γιατί;

Έλλη Ιγγλίζ: Το έργο γράφτηκε μετά από μια παγκόσμια καταστροφή, που έθεσε τα ερωτήματα: «περί τίνος πρόκειται;», «τι είναι ο άνθρωπος;», «τι σημαίνει ανθρώπινος πολιτισμός;». Ο Μπέκετ στο «περιμένοντας» εναποθέτει όλη την εναγώνια ελπίδα της έλευσης του καλύτερου, της δύναμης της ζωής και της πίστης στον άνθρωπο. Όσο κι αν τα πρόσωπα του έργου δεν προσδιορίζονται από τον Μπέκετ σε έναν συγκεκριμένο χώρο ή χρόνο, είναι διάχυτη η αίσθηση ότι βρίσκονται ανάμεσα σε νεκρούς, ότι βαδίζουν πάνω στα ερείπια.

Στην παράσταση η επίγνωση όλων αυτών είναι παρούσα, η επίγνωση των καταστροφών της ιστορίας, γι' αυτό και τα πρόσωπα στο έργο αντί για καπέλα φορούν στρατιωτικά άρβυλα, αντί για τροφή έχουν πέτρες, το δέντρο είναι ένα σύμπλεγμα από σίδερα, τα κοστούμια είναι φόρμες εργασίας. Η μνήμη είναι ζωντανή πια μέσα στο σώμα της ίδιας της παράστασης και γίνεται βίωμα, εξάλλου μέσα μας κουβαλούμε τις μνήμες όλης της ανθρωπότητας κι αυτό σμιλεύει την συνείδηση, το πνεύμα, μας συγκινεί και μας μαθαίνει.

Σύμφωνα με την άποψή σας, τι αντιπροσωπεύουν οι τέσσερις φιγούρες του έργου Βλαντιμίρ, Εστραγκόν, Πότζο, Λάκυ, αλλά και οι μεταξύ τους σχέσεις;

Έλλη Ιγγλίζ: Το έργο χαρακτηρίζεται από τον Μπέκετ ως «τραγικωμωδία σε δύο πράξεις», το χιούμορ, ο σαρκασμός, αλλά και η τραγική συχνότητα είναι παρόντα σε όλα τα πρόσωπα του έργου.

Ο Βλαντιμίρ και ο Εστραγκόν, σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, βαδίζουν και ζουν πάνω στα ερείπια, «περιμένοντας». Η επιθυμία επανεκκίνησης της ζωής είναι έντονη. Στο ζευγάρι αυτό ο Μπέκετ εκθέτει με όλα τα χρώματα και τις λεπτές αποχρώσεις, όλες τις διαστάσεις των αντιφάσεων μιας ανθρώπινης σχέσης, που κυμαίνεται από την έλξη στην απώθηση, από την σύγκρουση μέχρι την συμφιλίωση. Όμως περιμένουν και επιμένουν μαζί. Η κατάσταση της αναμονής είναι η ίδια η ζωή, το μέλλον, η προοπτική.

Στο άλλο ζευγάρι του Πότζο και του Λάκυ, ο Μπέκετ κάνει μια ανατομία της σχέσης εξουσιαστή – εξουσιαζόμενου. Η οντολογία της εξουσίας (Πότζο) και η οντολογία του καταπιεσμένου ανθρώπου (Λάκυ). Εδώ το τραγικωμικό στοιχείο εντείνεται: Στον Πότζο ο σαρκασμός και η κριτική

στάση πάνω στην προβληματική της εξουσίας, αλλά και η επίγνωση του αδιεξόδου που η ανεξέλεγκτη άσκηση της φέρει. Από την άλλη, η τραγική συχνότητα στον Λάκυ, που μιλά θραυσματικά και παραληρηματικά με την φωνή του υποσυνείδητου και των καταπιεσμένων όλων των εποχών, γνωρίζοντας ότι ο πολιτισμός μας είναι φτιαγμένος πάνω στις πέτρες και τα πτώματα. Η βαθιά εξάρτηση της σχέσης μεταξύ Πότζο και Λάκυ αποκαλύπτεται στο εξής ερώτημα: Τι θα ήταν ο εξουσιαστής χωρίς τον εξουσιαζόμενο, και τι θα ήταν ο εξουσιαζόμενος χωρίς τον εξουσιαστή;

«Δεν γίνεται τίποτα, κανείς δεν φεύγει, κανείς δεν έρχεται, είναι τρομερό», λέει ο Εστραγκόν στο έργο. Πώς αντιλαμβάνεστε αυτό το “τίποτα”, καθώς και το “περιμένοντας” του τίτλου;

Χρήστος Κοντογεώργης: Διαβάζοντας, παίζοντας ή τέλος πάντων μελετώντας ένα έργο όπως το «Περιμένοντας τον Γκοντό», αντιλαμβάνεται κανείς ότι μιλάμε για ένα έργο που αναμετρείται με το όλον. Για το σύμπαν. Για την ανθρωπότητα. Για τη φύση. Μιλάμε για ένα σύμπλεγμα άπειρων στοιχείων που συνθέτουν μια τεράστια ακαθόριστη εικόνα που για να μπορούμε να συνεννοηθούμε έχουμε επιλέξει να ονομάζουμε ζωή.

Σε μια θεατρική πράξη, λοιπόν, που προσπαθεί να αναμειχθεί με αυτά τα στοιχεία αυτό το τίποτα είναι μια βαθιά πληγή και μια ειρωνεία. Γιατί μέσα σε αυτή την τεράστια φασαρία του σύμπαντος και σε αυτόν τον απίστευτα τρομακτικό θόρυβο του πλανήτη μας -που αν απομακρυνθείς και τον αφουγκραστείς θα ακούσεις κραυγές αγωνίας, βόμβες, κλάμα, πνιγμούς, δέντρα να κόβονται, μηχανές να δουλεύουν ασταμάτητα-δεν συμβαίνει τίποτα. Μέσα σε αυτό το παν, τίποτα δεν προχωράει, τίποτα δεν συμβαίνει, τίποτα δεν γίνεται που να νοηματοδοτεί την ύπαρξη του ανθρώπινου είδους.

Θα μπορούσες να πεις ότι ο ίδιος ο άνθρωπος έχει καταδικάσει το είδος του σε έναν φαύλο κύκλο αυτοκαταστροφής και καταστροφής του περιβάλλοντος, επαναλαμβάνοντας τον εαυτό του. Αυτό το τίποτα προσπαθούμε όλοι να το μετατρέψουμε σε κάτι. Να αποκτήσει νόημα η ζωή. Να επαναστατήσει η ζωή απέναντι στο τίποτα. Και εμείς θέλουμε να περιμένουμε ενεργά. Όχι οκνηρά. Δεν θέλουμε να είμαστε σε στάση αναμονής. Να μην περιμένουμε τίποτα. Ενεργά, να περιμένουμε τους

καρπούς που εμείς θα φυτέψουμε. Και αυτό το περιμένοντας να είναι το πιο λυτρωτικό.

Πώς θα περιγράφατε την ερευνητική δουλειά, καθώς και την διαδικασία εκπαίδευσης ενός ηθοποιού εντός της Ομάδας Σημείο Μηδέν; Μετά την επαφή σας με την ομάδα, θα λέγατε ότι άλλαξε ο τρόπος που βλέπετε την θεατρική τέχνη και, ενδεχομένως, τη ζωή;

Έβελυν Ασουάντ: Οι πρόβες στην ομάδα είναι ουσιαστικά και διαδικασία εκπαίδευσης του ηθοποιού. Στην ομάδα μας ο ηθοποιός δεν είναι έρμαιο του σκηνοθέτη, αλλά βρίσκεται σε διαρκή συνομιλία με αυτόν. Θέλουμε να εμβαθύνουμε στην τέχνη του ηθοποιού. Στον ηθοποιό που είναι αυθύπαρκτος πάνω στη σκηνή, που δεν χρειάζεται τεχνολογικά μέσα ή άλλου είδους εφέ για να υπάρξει. Στον ηθοποιό που είναι δυνατός αλλά και εύπλαστος, ενεργοποιημένος αλλά και μαλακός. Στον ηθοποιό-μαχητή που δεν τα παρατάει, που βρίσκεται πάνω στη σκηνή για να παλέψει και να εμπνεύσει. Για να αποκαλύψει το άπειρο φάσμα των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Να υπερβεί τα στενά όρια της λογικής, να αγγίξει το Άγνωστο.

Αυτή είναι η μαγεία του θεάτρου. Με όχημα την αναπνοή, το σώμα, το πνεύμα, τη φωνή αναζητάμε τις κρυμμένες πτυχές του ανθρώπου. Και αυτό είναι μία μελέτη ζωής. Κάθε παράσταση είναι κι ένα νέο πεδίο μάχης, όπως κάθε μέρα είναι και ένας καινούργιος αγώνας.

Πόσο δύσκολο είναι – ειδικά σήμερα – να δουλεύεις ως ομάδα, υπερασπιζόμενος την ιδέα μιας κοινότητας, και να ζεις από την δουλειά σου χωρίς να αναγκάζεσαι να κάνεις εκπτώσεις;

Κωνσταντίνος Γώγουλος: Η ύπαρξη μέσα σε μια θεατρική ομάδα προκύπτει από μια πολύ βασική ανάγκη για ολοένα βαθύτερη και πιο ουσιαστική επαφή με τον κόσμο της θεατρικής δημιουργίας και όχι μόνο. Καθώς και της αλληλεπίδρασης του θεάτρου με την κοινωνία.

Βέβαια, όταν μιλάμε για τις συνθήκες θεατρικής παραγωγής και ολόκληρη τη βιομηχανία θεάματος που έχει στηθεί, τα πράγματα αλλάζουν δραματικά προς το χειρότερο. Οι περισσότεροι άνθρωποι που εργάζονται στο θέατρο δεν βιοπορίζονται αξιοπρεπώς από το επάγγελμά τους και αναγκάζονται να κάνουν πολλές εκπτώσεις στη δουλειά τους.

Κυριαρχεί η απαξίωση και η αποεπαγγελματοποίηση. Δεν θέλω να φανώ ισοπεδωτικός. Συμβαίνουν ταυτόχρονα πράγματα και υπάρχουν τάσεις εξαιρετικά ελπιδοφόρες και γόνιμες. Αλλά πρέπει να υπάρξει μια ριζική αναδιαμόρφωση των δομών της θεατρικής παραγωγής και παιδείας για να είναι ουσιαστικότερες, δικαιότερες, να επικοινωνούν με όλο το φάσμα της κοινωνίας και να είναι αποδοτικότερες σε όλα τα επίπεδα.

Μέρος αυτής της θεατρικής πραγματικότητας είναι και η Σημείο Μηδέν. Αυτές τις αντιφάσεις διαχειριζόμαστε και με αυτήν την πραγματικότητα επιχειρούμε να αλληλεπιδράσουμε, να συνομιλήσουμε και τέλος να βελτιώσουμε. Οι παραπάνω συνθήκες δεν αφήνουν ανεπηρέαστη τη λειτουργία της ομάδας. Το κόστος σε ψυχικό και υλικό επίπεδο είναι μεγάλο. Ωστόσο υπάρχει και πολύ μεγάλη ανταμοιβή.

«Στην αρχή τα πάντα μου φαίνονται μάταια και ότι δεν υπάρχει λόγος προσπάθειας, αγώνα, και ακριβώς την επόμενη στιγμή, κάτι ξυπνάει μέσα σου και προσπαθείς να ματαιώσεις τη ματαιότητα», θα πει ο Βλαντιμίρ στο «Περιμένοντας τον Γκοντό». Τι είναι αυτό που θα λέγατε ότι σας “ξυπνάει” και σας κινητοποιεί, σε προσωπικό επίπεδο;

Χρήστος Κοντογεώργης: Με ενεργοποιεί η γειτονιά. Η ζωντάνια των ανθρώπων. Η καθαρότητα των ματιών. Η αθωότητα των παιδιών. Η σοφία των μεγαλύτερων. Η ποίηση. Η μουσική. Οι συζητήσεις χωρίς συμπεράσματα. Αυτό το χάος των ανθρώπων με κάνει και ελπίζω. Με συγκινεί και με κινεί εσωτερικά. Με κάνει να νιώθω ότι τελικά δεν είμαι μόνος. Αυτή η έμφυτη και αέναη ενέργεια για ζωή. Αυτή η φλόγα της ελπίδας για κάτι ομορφότερο που παραμένει άσβεστη. Αυτή η επιθυμία να συμβεί κάτι άλλο. Κάτι παράξενο που να μην έχει συμβεί ξανά. Αυτό το έμφυτο αίσθημα ζωής απέναντι στο τίποτα. Αυτό το πλιάτσικο της ζωής απέναντι στον θάνατο, με τρελαίνει όταν συμβαίνει.